

den gecombineerd met een andere functie van de Westerschelde: zandwinning. Ook op het gebied van visserij en recreatie is de rivier van belang.

ONTPOLDERING

Eind jaren 90 is de vaargeul in de Westerschelde voor het laatst verdiept. Nederland en Vlaanderen zijn overeengekomen dat de gevolgen van deze ingreep voor de natuur moeten worden gecompenseerd. De vraag was alleen: waar en hoe? Uit het oogpunt van natuurherstel waren de beste resultaten te verwachten van ontpoldering op een aantal plaatsen. De oppervlakte schor en ondiep water zou hierdoor weer worden vergroot. Maar hierover ontstond een verbeterde discussie in Zeeland. Het gevolg was dat deze vorm van natuurcompensatie onbespreekbaar werd.

VERDIEPING

Kort voor de zomer van 2001 heeft de Vlaamse regering Nederland gevraagd in te stemmen met studies naar een nieuwe verdieping om de haven van Antwerpen bereikbaar te maken voor de nieuwste generatie containerschepen. Nederland heeft niet onwelwillend gereageerd, al was het alleen maar vanuit een goed nabuurschap. Maar de Westerschelde heeft tijd nodig om te herstellen van een verdieping en het duurt lang voordat de gevolgen zichtbaar zijn. Ook de aanleg van meer natuur gaat moeizaam. Wegen de kosten van een nieuwe verdieping wel op tegen de baten? Alle belangen moeten weer opnieuw tegen elkaar afgewogen worden. Dat kost tijd, veel tijd.

BOTSENDE BELANGEN

De betekenis als natuurgebied botst soms met andere belangen. De Westerschelde vormt de toegang tot de belangrijke haven- en industriegebieden van Antwerpen, Gent, Vlissingen en Terneuzen. Reders laten steeds grotere schepen bouwen en dus klinkt alsmaar de roep om verdere verdieping van de hoofdvageul. Alleen al het bevaarbaar houden van die geul betekent jaar in jaar uit veel baggerwerk. Voor een deel kan dit wor-

Dit geulen- en platenstelsel is een van de belangrijkste kenmerken van de Westerschelde. Het onderwaterlandschap verandert voortdurend door de getijstromen. Platen kalven af en groeien weer aan en geulen verplaatsen zich. Even karakteristiek voor de Westerschelde is de overgang tussen zout en zoet water. Door het getij en de verschillen in zoutgehalten kent de Westerschelde een grote natuurwaarde.

Driehonderdvijftig kilometer lang strekt de Schelde zich uit door Noord-Frankrijk, Vlaanderen en Zeeland. Van de stille bron bij Gouy tot de majestueuze monding in de Noordzee tussen Westkapelle en Zeebrugge. De rivier stroomt eerst als Bovenschelde, vervolgens van Gent tot Antwerpen als Zeeschelde en tenslotte, vanaf de Nederlandse grens, als Westerschelde. Drie namen en ook drie gezichten. Tot Gent is de Schelde grotendeels gekanaliseerd. Voorbij deze stad zorgt het getij dagelijks voor metershoge verschillen tussen hoog- en laagwater. En na de Belgisch-Nederlandse grens ontvouwt zich de weidse Westerschelde met zijn slingerende patroon van geulen en platen.

Westerschelde weer in beeld

Jarenlang hebben de Zeeuwen de Westerschelde de rug toegekeerd. De ogen waren gericht op de noordelijke Deltawateren. Daar werd iets groots verricht om een herhaling van de ramp van 1953 te voorkomen. Veerse Gatdam, Haringvlietdam, Brouwersdam en Oosterscheldekering. Hoogstandjes van Nederlandse waterbouwkunde. Ze vervulden de Zeeuwen met gevoelens van trots, veiligheid en vertrouwen.

En de Westerschelde dan. Ja, die bleef natuurlijk open om Antwerpen ongehinderd bereikbaar te houden voor de scheepvaart. Net als de Nieuwe Waterweg voor Rotterdam. De dijken langs de Westerschelde werden wel verbreed en verzaamd, maar dat was veel minder spectaculair dan dammen bouwen dwars door diepe stroomgeulen. Nee, de Westerschelde was oninteressant, vies en een hinderlijk obstakel voor wie aan de overkant moest zijn.

DYNAMISCHE RIVIER

Nu de Deltawerken alweer een jaar of vijftien zijn voltooid en de geestdrift erover is weggeëbd, komt de Westerschelde weer in beeld. Die heeft ondanks de lozingen van

afvalwater en ingrijpende baggerwerken in elk geval haar dynamische karakter behouden. Het getij, de motor van de planten- en dierenwereld in de riviermond, laat het water onbelemmerd in- en uitstromen.

WANDELING OF EEN FIETSTOCHT

De waterschappen zijn zo vriendelijk geweest de afgelopen jaren aan de zeezijde van de Westerscheldedijken onderhoudswegen aan te leggen. Die lenen zich uitstekend voor een wandeling of een fietstocht. Het parcours is nooit lang recht. Steeds weer maakt de dijk een bocht en verschaft dan een ander uitzicht op de blinkende Westerschelde met haar gele strandjes, grijze platen, de afgaande en

opvarende containerreuzen en de industrie aan de horizon.

SCHELDEGEVOEL

Een blik op de Westerschelde vanaf de dijk verschaft bijna net zo veel trots als de Deltawerken. Maar het Scheldegevoel schiet tekort op het gebied van vertrouwen en veiligheid. Verdere verdieping van de toegang tot één van de belangrijkste haven- en industrieregio's in Noordwest-Europa is op den duur niet te verenigen met het streven het huidige karakter van de Westerschelde te behouden. En recente rampen werpen een ander licht op de risico's van transporten van ammoniak en lpg over de Westerschelde. Dat geeft een ongemakkelijk gevoel.

Voor lezers van 6 tot 100

Hebben we Harry Potter nodig?

De Westerschelde knapt op! Schoner water, meer vissen, ja zelfs zeehonden laten zich weer regelmatig zien op de zandplaten.

De grote vraag is hoe we alles onder controle kunnen houden. Want het kan nog veel beter en dreigingen liggen op de loer.

Dreigingen...? Heeft de Schelde een Voldemort en hebben we een Harry Potter nodig om die te verslaan? Misschien komt de dreiging wel met een boot de Westerschelde opvaren? Of, nog gekker, komt Voldemort in de vorm van een boot. Een tanker bijvoorbeeld.

Ga maar eens kijken vanaf een dijk, of de boulevard in Vlissingen. Tankers varen af en aan. Het kan erg druk zijn op de Westerschelde. Een botsing tussen twee schepen zit er dus best in. En aan de buitenkant zie je niet wat er in een tanker zit.

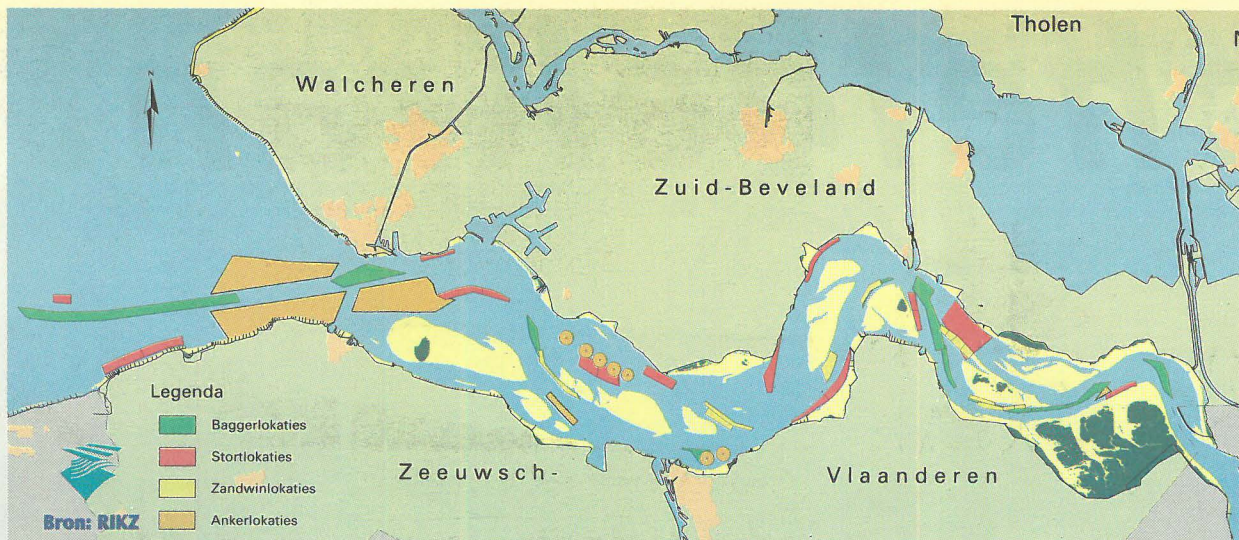
Net iets voor die Voldemort om zo sneaky binnen te dringen. Sommige tankers vervoeren een gevaarlijk gas: ammoniak. Als dat spul kan ontsnappen gaat het als een kwade en gevaarlijke vliegende geest over dorpen en steden, fabrieken en weilanden. Het is erg giftig. Daar moeten we niet op wachten.

We zijn dus gewaarschuwd. Voldemort ligt op de loer en er zal een Harry Potter nodig zijn om 'm onschadelijk te maken.

Meer weten over de Schelde? Schelde InformatieCentrum, vraagbaak voor iedereen, zie achterpagina.

Begin 1995 zetten twee Nederlandse en twee Vlaamse ministers hun handtekening onder het verdrag voor de verruiming van de Westerschelde. Antwerpen slaakt een zucht van verlichting. Eindelijk kan een begin worden gemaakt met de verdieping van de vaargeul naar de belangrijkste Vlaamse haven.

Antwerpen wil nog diepere vaargeul

Dat is niks te vroeg, vinden de Vlamingen. De aanpassing is van kapitaal belang voor de verdere ontplooiing van Antwerpen als wereldhaven. In Vlaanderen leeft het boze vermoeden dat Nederland zo lang heeft getalmd over de verdieping van de Westerschelde om de belangen van die andere wereldhaven, Rotterdam, veilig te stellen.

DREMPELS

Ondiepten in de Westerschelde, de zogenaamde drempels, zijn een belemmering voor de toegankelijkheid van Antwerpen voor grote schepen. Zonder baggerwerken zouden die drempels 5 tot 9 meter

onder de gemiddeld laagste waterstand liggen. Op grond van afspraken van vóór 1995 zijn die drempels zo ver verlaagd dat een schip met een diepgang van 10,36 meter Antwerpen altijd kan bereiken.

WACHTEN OP HOOGWATER

Voor steeds meer schepen is dat niet voldoende. Het gebruik van containers voor het vervoer van goederen over zee neemt sterk toe en de speciaal daarvoor gebouwde schepen worden alsmat groter en varen steeds meer stipt op tijd. Het baart Antwerpen daarom zorgen dat elk jaar meer schepen op de Rede van Vlissingen moeten

wachten, voordat ze met het opkomende hoogwater de Westerschelde op kunnen varen. Dat kan een wereldhaven niet hebben en Antwerpen wil dan ook een verdere verdieping.

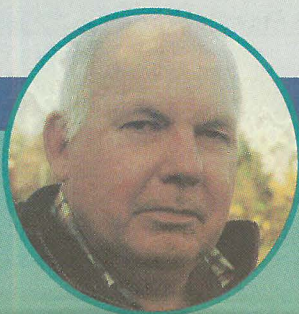
WRAKKEN OPRUIJEN

Het verdieppingsprogramma dat in 1995 is ondertekend, voorziet in een getijongebonden opvaart naar Antwerpen voor schepen tot 11,60 meter. Daarvoor moeten de drempels worden gebaggerd en wrakken worden opgeruimd. Het bagger-

werk is in 1998 voltooid. De ruiming van wrakken en andere obstakels onder water duurt nog voort. De kosten bedragen bijna een half miljard gulden, waarvan Vlaanderen ruim driekwart betaalt.

12,20 METER NIET GENOEG

Het verdrag van 1995 voorziet in een tweede fase: een verdere aanpassing van de vaargeul, zodat schepen die 12,20 meter onder de waterspiegel steken de Westerschelde onafhankelijk van het getij kunnen bevaren. Dat is voor Antwerpen niet genoeg, omdat de ontwikkelingen in de containervaart te snel gaan.

Het Scheldegevoel van

Henk Saeijs (66)

deeltijd-hoogleraar waterkwaliteitsbeheer en oud-directeur van Rijkswaterstaat in Zeeland

"Het is jammer dat de financiële betekenis van het Schelde-estuarium nog steeds wordt onderschat. De natuur levert producten en diensten die we alleen maar van belang achten voor zo ver ze rechtstreeks geld opleveren. Maar voor diensten die we gratis krijgen, brengen we veel minder waardering op. Dat geldt bijvoorbeeld voor de processen in de rivier die afvalstoffen kunnen afbreken. Gelukkig krijgen de laatste jaren meer mensen er oog voor dat de Westerschelde een uniek gebied is. Maar consequenties worden er onvoldoende aan verbonden. Het beleid is tweeslachtig: wel verdiepen, maar geen gepast natuurherstel. Onder politici en bestuurders heerst helaas nog te veel eco-analfabetisme."

Samenwerking voor een internationale rivier

Het is een karwei dat nooit klaar is. Week in week uit, 24 uur per dag, zijn drie tot vijf baggerschepen in touw om de vaargeul in de Westerschelde op diepte te houden. Vlaamse baggerschepen, want het onderhoud van de hoofdvaartroute is in de eerste plaats een Vlaams belang. De haven van Antwerpen moet immers bereikbaar blijven.

Vlaamse baggeractiviteiten op Nederlands grondgebied. Daaruit blijkt het internationale karakter van de Schelde. In het Scheidingsverdrag tussen Nederland en België van 1839 is de vrije vaart op de rivier geregeld. Dit betekent onder meer dat beide landen verplicht zijn hun deel van de Schelde bevaarbaar te houden en van bebakening te voorzien en loodsdiens ten op elkaars grondgebied toe te staan.

RADARKETEN

Op de naleving hiervan ziet al sinds 1840 een uit Nederlanders en Belgen bestaande Permanente Commissie toe. In deze commissie zijn ook de voorbereidingen getroffen voor de aanleg van de Schelde-radar keten. Dankzij deze radarposten die hun beelden naar een aantal verkeersposten zenden, is de afgelopen jaren het aantal aanvaringen en strandingen op de Westerschelde fors gedaald.

GEMEENSCHAPPELIJK BEHEER

Bij gelegenheid van de zeshonderdste vergadering van de Permanente Commissie in februari 2001 hebben de Nederlandse minister Tineke Netelenbos en haar Vlaamse collega Steve Stevaert afgesproken na te gaan of de samenwerking in het Scheldegebied kan worden uitgebreid. Daarbij wordt gestreefd naar een gemeenschappelijk nautisch beheer van de Schelde.

LANGE TERMIJNVISIE

Naast de Permanente Commissie functioneert ook de Technische Scheldecommissie. Dit eveneens uit Nederlanders en Vlamingen bestaande overlegorgaan houdt zich bezig met verbetering van het waterwegennet. Onder de verantwoordelijkheid van de Technische Scheldecommissie is de Lange-termijnvisie voor het Schelde-estuarium opgesteld.

BOWS EN ICBS

In Nederland werken alle bij de Westerschelde betrokken overheidsinstanties (ministeries, provincie, gemeenten en waterschappen) samen in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde. Voor het gehele stroomgebied van bron tot monding hebben Frankrijk, Wallonië, het hoofdstedelijk gewest Brussel, Vlaanderen en Nederland de Internationale Commissie voor de Bescherming van de Schelde opgericht.

Voor lezers van 6 tot 100

Schelde in de klas

"Jongens kicken op die grote boten, vooral autoboten die over de Westerschelde varen. Meisjes vallen meer voor die lieve zeehondjes. Maar allemaal vinden ze dat de natuur van de Westerschelde het belangrijkste is. Dan maar geen havens of plekken om containers te laden en lossen. Voor de toekomst is dat minder belangrijk. En het is ook onze toekomst, dus mogen we daar best een mening over hebben."

Aan het woord is Bibi Groot (10 jaar, groep 7) uit Heinkenszand over de Westerschelde. Op school is het Scheldelespakket behandeld en zij heeft nog eens een extra spreekbeurt over de Westerschelde gehouden.

"Ik ken de Westerschelde wel. We gaan regelmatig langs de dijk lopen, het is er steeds anders, dan weer klotsend water, dan weer uitgestrekte slikken waarop veel vogels te zien zijn. En haaiantanden zoeken bij de Kaloot doen we ook. Ik ben er goed in. Zelfs het overvaren met de pont vind ik leuk. Op zo'n boot kun je van alles beleven."

Eigenlijk is de Schelde in België nog mooier. Daar gaan we weleens fietsen. Ook daar heb je hoog en laag water, alleen is de rivier veel smaller. Je kunt zien wie er aan de overkant fietst."

"Als ze zonodig de Westerschelde moeten aanpassen voor die supergrote boten kunnen ze ook wel wat voor de natuur terugdoen. Mensen zijn slim genoeg om zelf nieuwe slikken en zandplaten te maken. Voor de Antwerpse haven is het maar goed dat kinderen nog niet kunnen meebeslissen over het steeds dieper maken. In onze groep zou iedereen tegen stemmen."

Scheldetrips

Fort Rammekens

De vesting werd in 1547 gebouwd op een destijds uiterst strategische plaats. Vanuit het fort, dat toen nog direct aan zee lag, kon het scheepvaartverkeer naar Middelburg en naar Antwerpen worden gecontroleerd. Details in bouwwerk verraden de afkomst van de ontwerper, de Italiaan Donato de Boni Pellezuoli.

Rammekensweg, Ritthem

Telefoon 0118 412498

(Stedelijk Museum Vlissingen)

Bezoekerscentrum Saeftinghe

Voor wie er tegenop ziet het Verdrongen Land van Saeftinghe aan den lijve te ondervinden, is het bezoekerscentrum een alternatief. Er is een interactieve presentatie van de natuur die aan de andere kant van de dijk te vinden is. Hier is ook het vertrekpunt voor wandelingen door Saeftinghe onder begeleiding van een gids.

Emmaweg 4,

Nieuw-Namen (Emmadorp),

Telefoon 0114 633110

Tunnelcentrum

De bouw van de Westerscheldetunnel voltrekt zich grotendeels ondergronds. Wie een indruk wil krijgen van de werkzaamheden is aangewezen op het Tunnelcentrum. Films, informatiepanelen en computerprogramma's geven antwoord op alle vragen. Zo kunnen bezoekers met behulp van een simulatieprogramma door de tunnel 'rijden'.

Willemskerkweg 1

Telefoon 0115 649095

Havencentrum Lillo

Centraal staan de betekenis van de haven van Antwerpen, de toegang via de Westerschelde en de manier waarop in de haven wordt gewerkt. Het centrum richt zich in de eerste plaats op jongeren. Voor scholen zijn er uitgebreide excursiemogelijkheden. **Scheldelaan 444, Antwerpen**
Telefoon 0032 3 569 90 12

Visserijmuseum Breskens

Het museum is gevestigd boven de vismijn, vlakbij de vissershaven. Maquette's en foto's geven een overzicht van de geschiedenis van het vissersdorp Breskens. Te zien zijn onder andere gebruiksvoorwerpen uit de visserij, scheepsmodellen en een collectie fossielen. **Kaai 1, Breskens,**
Telefoon 0117 383656

Haaientanden

Ze bewaart de tand in een zilverkleurig doosje. Het staat op het nachtkastje naast haar bed. Het is dan ook niet zomaar een tand. Nee, dit is een echte haaientand. En ook weer niet zomaar één die je bij bosjes kunt vinden langs het strandje bij de Kaloot of op het strand van Cadzand. Deze haaientand is Doriensgelukstand. Ze vond hem vorig jaar september bij de Kaloot tijdens een wandeling met Gimmick, het hondje van de burens. Stokken gooien, die liggen er aan de vloedlijn in allerlei afmetingen. Gimmick rende de kleine pootjes onder z'n lijf vandaan. Iedere stok kreeg volledige aandacht. "Dat het beestje niet magerder is", dacht Dorien nog.

Net op dat moment klom er gejam. Nog voordat het hondje bij de laatste stok was, stond hij stokstijf stil, met de staart tussen z'n achterpootjes. Dorien stond op vijftien meter afstand net zo stil. "Iets in z'n poot getrap?" Ze rent naar Gimmick. Maar wat lag daar, net achter de stok, een zak?... maar die... die zak bewoog... en die zak heeft twee donkerbruine oogjes! Ze kijken angstig uit een klein harig kopje met piepkleine oortjes. "Een zeehondje!" Nu Dorien er is durft Gimmick z'n natte foxneus in de richting van het hulpeloze beestje te strekken. Dat maakt opeens een huilend geluid en Gimmick vliegt een halve meter omhoog. Dorien kan het zeehondje aanraken, ze bekijkt het van alle kanten, nergens een wond te zien. Alleen zitten z'n donzige vacht vol met schelpjes, en ja zelfs een zwarte haaientand. "Kom op Gimmick, de politie bellen." Ze weet dat die kunnen zorgen voor eerste hulp bij gevonden zeehonden. De haaientand heeft ze ongemerkt goed in d'r broekzak geborgen. Op dat moment weet ze nog niet dat de tand later in een zilverkleurig doosje op het nachtkastje een mooie herinnering zal zijn voor het redden van een jonge zeehond. Een echt bijzondere haaientand, gevonden in de vacht van een zeehond.

Andere bescherming tegen de zee nodig

Het antwoord op de watersnoodramp van 1953 was de uitvoering van het Deltaplan. Afsluiting van bijna alle zee-gaten in de Delta. Langs de Westerschelde zijn de dijken versterkt tot hoogten tussen 8 en 11 meter boven NAP. Ze zijn erop berekend een zeer zware stormvloed te weerstaan, die gemiddeld 1 x per 4000 jaar voorkomt.

In Vlaanderen is na een stormvloed in 1976, waarbij grote overstromingen optraden in het Zeescheldebekken, het Sigmaplan gemaakt. Dat voorziet in het versterken van 480 kilometer dijken, aanleg van gebieden voor tijdelijke opvang van

water bij hoge waterstanden (de potpolders).

ZEESPIEGELSTIJGING

Mens en natuur staan niet stil. Er is mede onder invloed van de klimaatverandering sprake van een verdere stijging van de zeespiegel; tot 2050 met 10 tot 45 centimeter. De hoeveelheid neerslag neemt toe. De bodem daalt in de Delta in de volgende eeuw met 5 tot 10 centimeter (op sommige plaatsen met 40-60 centimeter). De verdieping van de Westerschelde zorgt voor grotere en snellere wateraanvoer.

OVERSTROMING EN WATEROVERLAST

Zonder nieuwe maatregelen neemt de kans op overstroming en water-

overlast toe. De gevolgen worden door bevolkingsgroei en economische ontwikkeling ernstiger. Het veiligheidsrisico wordt dus groter. Absolute veiligheid is volgens Wijnand Broeders van Rijkswaterstaat Zeeland nooit te verwezenlijken. Hij zegt dat er een eind komt aan het almaar versterken van de dijken.

OVERSTROMINGSGBIEDEN

Nieuwe vormen van bescherming tegen de zee komen volgens Broeders in beeld, zoals verbreden van het voor- en achterland langs de dijken. En ook aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden achterin de Westerschelde. Het weer met elkaar verbinden van Wester- en Oosterschelde via het Kreekrak verdient nader onderzoek.

Getij allesbepalende kracht

In een brede riviermonding als de Westerschelde is de getijbeweging de allesbepalende kracht. Het verschil tussen hoog- en laagwater bedraagt bij Vlissingen bijna 4 meter, bij Antwerpen ruim 5 meter en nog 2 meter bij Gent. Terecht heet de rivier daar Zeeschelde.

Met een gemiddeld verschil van 4,50 meter heeft Saeflinge het grootste tijverschil van Nederland (bij springtij 5,20 meter). De vloed komt er verraderlijk op. Het water stijgt één tot twee meter per uur en er worden stroomsnelheden gemeten van een tot vier meter per seconde. Een vredige laagte als de IJskelder verandert zeer snel in een kolkende stroom. Het is in het Verdronken Land altijd oppassen geboden.

ÉÉN MILJARD KUBIEKE METER

Per getij stroomt er één miljard kubieke meter Noordzeewater de Westerschelde in en uit. Daar staat

tegenover een zoetwateraanvoer door de rivier van tien miljoen kubieke meter per etmaal. De diepte van de hoofdvaargeul verschilt sterk. Van minimaal 15 meter beneden NAP tot 60 meter beneden NAP bij Borssele.

ZOET EN ZOET

In de Westerschelde mengt zout zeewater zich met zoet rivierwater. Bij Hansweert begint het brak te worden. Tot voorbij Antwerpen is het water nog enigszins zout, bij Gent zoet.

Het zoutgehalte wisselt nogal. Het getij speelt een rol: bij hoogwater dringt het zoute water verder op.

Omdat de Schelde een regenrivier is, heeft ook het klimaat invloed. 's Winters, als het meer regent, dringt de zoete rivier verder op dan 's zomers. Omgekeerd duwen stormen en springtij het zoute water meer landinwaarts.

Door stijging van de zeespiegel rukt het zoute water op. Ook menselijke ingrepen als het onttrekken van zoet water uit de Schelde en de verdieping van de vaargeul zorgen daarvoor.

WATERKWALITEIT

De Westerschelde behoort tot de meest vervuilde estuaria van Europa. Grootste zorg is nog steeds het zuurstofgehalte van het water. Vooral 's zomers is dat bovenstrooms vaak onvoldoende. In de Westerschelde zelf speelt dat niet door toevoer van zuurstof vanuit zee en uit de lucht.

Het Scheldegevoel van

Helge Prinsen (44)

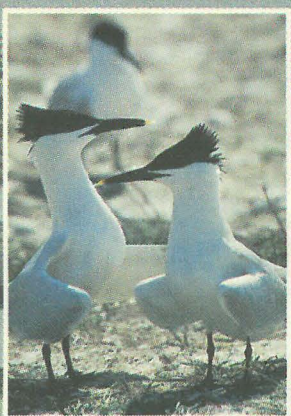
programmamaker/presentator
Omroep Zeeland

"De Westerschelde is er voor mij altijd geweest: ik ging ermee naar bed en ik stond ermee op. Letterlijk. Dat geluk heb je als je aan de Boulevard bent opgegroeid. De Westerschelde was ons speelterrein. Als het stormde, renden we met het zout op onze lippen voor de hoge golven weg. En als het mooi weer was, zwommen we en bouwden we fortjes op het strand om het opkomende water zo lang mogelijk tegen te houden. Mijn vader zat bij de koopvaardij en dan gebeurde het wel eens dat het schip waarop hij voer langs kwam varen. Met zakdoeken wuifden we dan naar elkaar en met de verrekijker haalden we hem -die we maanden niet hadden gezien- dichterbij, om hem later in de haven van Antwerpen op te halen. De Westerschelde is voor mij synoniem voor geluk. En dat zal altijd zo blijven."

In elk geval moet er een eind komen aan lozingen van ongezuiverd huishoudelijk en industrieel afvalwater. Langs de Westerschelde is dat goeddeels geklaard,

bovenstrooms moet nog veel gebeuren. Er wordt wel hard aan gewerkt. De waterkwaliteit is hierdoor de afgelopen jaren duidelijk verbeterd.

Lous Coppoolse
(56)

gedeputeerde voor
Deltawateren in Zeeland
en voorzitter van het
Bestuurlijk Overleg Westerschelde

"Het veer Breskens-Vlissingen bij het vallen van de avond. De blik op het westen. Daar spreidt de Westerschelde zich uit in de Noordzee. Laag licht speelt door wolken en water. Een steeds wisselend kleurenpalet van dieprood tot staalblauw. Een gevoel van oneindigheid."

Dynamiek speelt de hoofdrol

De Westerschelde is een bijzonder natuurgebied. Met waarden die zich kunnen meten met die van bijvoorbeeld de Oosterschelde en de Waddenzee. De riviermonding is het enige échte estuarium van Nederland en zelfs één van de weinige van Noord-West-Europa.

Estuaria zijn de riviermondingen waar zee en rivier elkaar ontmoeten, waar het zoete water zich met het zeewater mengt en waar het getij het waterpeil voortdurend laat stijgen en dalen. Opmerkelijk is dat de Westerschelde ondanks alle ingrepen door de mens nog bruist van de dynamiek, met meerdere geulen die elkaar kruisen. Het stro-

mende water verandert het landschap voortdurend, knabbelt hier en daar aan de platen en slikken en werpt elders weer nieuwe bij laagwater droogvallende banken op.

BESCHERMD GEBIED

Het samenspel van getij, zout en zoet water maakt van de Westerschelde iets zeldzaams. Het is dan ook niet voor niets dat grote delen van deze riviermond in het kader van Europese regelgeving als internationaal zeer waardevol natuurgebied beschermd zijn. Vele soorten watervogels komen er voor. Belangrijk zijn ook de bij laagwater droogvallende slikken en de hogere begroeide delen de schorren.

BIJZONDERE VOGELS

De slikken en platen hebben een rijk bodemleven, met op sommige

plaatsen meer dan 10.000 wormen, schelpdieren en kreeftjes per vierkante meter. Die dienen als voedsel voor kustvogels, zoals strandlopers, bergeenden en kluten. Vooral in de trektijd komen vele vogels hier 'tanken'. Langs de randen en op de Hooge Platen broeden vele vogels, waaronder de zeer bijzondere grote stern en de bedreigde strandplevier.

ZEEHONDEN

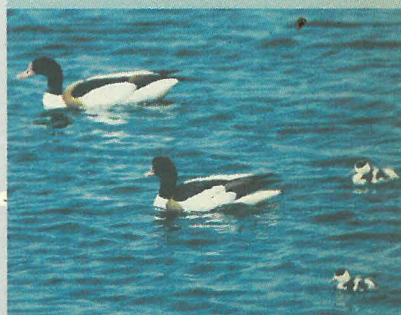
Bij hoogwater doen vissen en garnalen zich te goed aan de bodemdieren. Het gebied is een belangrijke kraam- en kinderkamer voor Noordzeevissen. Bot, tong en zeebaars groeien er in grote aantallen op. Ook zeehonden komen er steeds meer voor en werpen er soms al jongen. Vanwege de geringe recreatie is de Wester-

schelde een kansrijke plek voor een flinke populatie van deze aansprekende dieren.

SAEFTINGE, EEN ECHT OERGBIED

Op de schorren vinden de bijzondere zoutminnende planten zoals zeekraal, zulte en zeebies een groeiplaats. Vele planteneters, zoals de grauwe gans, scharrelen daar hun kostje op. Kroonjuweel is wel het Verdrongen Land van Saeftinge, met 3500 hectare het grootste brakwaterschor van Noordwest-Europa. Het gebied zit boordevol vogels. Ga eens op excursie in dit oergebied. Daar voel je bijna hoe schorren en slikken onlosmakelijk bij de Westerschelde horen. Daar zie je niet alleen de zeeschepen langs varen, maar ook hoe ongelooflijk natuurlijk deze riviermonding is.

Bergeend symbool voor vogels in Westerschelde

Dé Westerscheldevogel bestaat niet. Dat komt door de wisselende leefomstandigheden - zout, brak, zoet - in en langs de rivier. De sterns voelen zich prima thuis in het zoute mondingsgebied. De grauwe ganzen geven de voorkeur aan het brakke Saeftinge (tot wel 75.000 exemplaren in de winter). Vogels zijn kieskeurig. Alleen de meeuwen vliegen overal en zijn daardoor niet speciaal verbonden met de Westerschelde.

"Als je dan toch dé Westerscheldevogel moet kiezen, dan moet het de bergeend zijn", vindt natuurdeskundige Chiel Jacobusse. "Die broedt, ruit, overzomert en overwintert en doet van alles wat je verder maar verzinnen kan." Dat de soort al die activiteiten in de Westerschelde onderneemt, noemt hij bijzonder. "Dat gebeurt op maar enkele plaatsen in Europa." Het luistert nauw, weet Jacobusse. Hij noemt als voorbeeld de strandloperfamilie. De paarse strandloper zit langs de kust van Dishoek tot Cadzand. De drieteenstrandloper komt tot op de Hooge Platen. De kanoetstrandloper houdt het bij de lijn Baarland-Terneuzen voor gezien. En de kleine strandloper bezoekt het oostelijk deel vanaf Perkpolder tot de Belgische grens. Alleen de bonte strandloper trekt zich van overgangen niks aan en is overal langs de rivier te zien. Bij de planten hetzelfde verhaal. Staat het Zwin vol lamsoor, in Saeftinge zijn daar maar enkele polletjes van te vinden. De Westerschelde ontwikkelt zich wel tot bolwerk van heen (vroeger zeebies genaamd). Het is juist de diversiteit die de Westerschelde bijzondere accenten op het gebied van flora en fauna geeft.

Planten en dieren door EU-richtlijnen beschermd

Het zag er zo'n 30 jaar geleden somber uit voor planten en dieren in de Europese Unie. Hun leefmilieu werd overal bedreigd. Soorten gingen sterk achteruit. Om daaraan een halt toe te roepen, hebben de EU-landen twee belangrijke flora- en faunabeschermingsrichtlijnen in het leven geroepen: de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

De eerste is vooral gericht op de bescherming van vogels, de tweede op de andere diersoorten en planten. Beide richtlijnen voorzien ook in de bescherming van leefgebieden, ofwel habitats.

VOORTBESTAAN VERZEKEREN

Elk land in de Europese Unie is verplicht soorten en gebieden aan te wijzen, die onder de Vogel- en Habitatrichtlijnen vallen. Samen vormen deze speciale beschermingszones door Europa heen het netwerk Natura 2000, een stelsel van internationaal belangrijke

natuurgebieden, dat het voortbestaan van bepaalde diersoorten en leefgebieden moet verzekeren. In Nederland zijn de meeste Deltawateren aangewezen als beschermd gebied. Ook de Westerschelde, met uitzondering van de vaargeul. Westerscheldevogels als dwergstern, grote stern, kluut, bergeend en grauwe gans worden door de richtlijnen extra beschermd. Daarnaast vallen ook leefgebieden zoals platen, schorren en slikken onder de richtlijnen.

NATUURCOMPENSATIE

Het zijn geen papieren tijgers, die richtlijnen. In de beschermde gebieden mag niet zomaar de schop de grond in. Als werkzaamheden vanwege maatschappelijk belang toch nodig zijn, moet tijdig voor compensatie worden gezorgd. Daar let de Europese Commissie nauw op. Voor de verruiming van de vaargeul in de Westerschelde is van Nederland natuurcompensatie geëist. Nu het daar niet zo mee vlot, is de regering in gebreke gesteld. Een muisje dat tot aan het Europese Hof van Justitie een staartje kan krijgen.

Voor lezers van 6 tot 100

Vreemde Vogels

We sjouwen heel wat af op en rond de Westerschelde. Toch nemen mensen bij de Westerschelde maar een kleine plaats in. Ze vormen een minderheid, want de Westerschelde is vooral één grote diertuin. Dieren met de vreemdste namen kun je er vinden; van platte slijkgapers tot zwarte ruiters. Vogels spannen de kroon. Wie gaat tellen kan tot wel 70 verschillende soorten watervogels komen. Goed opletten want er vliegen er meer dan 200.000 boven de Westerschelde. Ze zijn op doorreis, op zoek naar voedsel of zoeken een geschikte broedplek.

Onder de echte Westerscheldevogels nemen de steltlopers een belangrijke plaats in. Logisch, met die hoge poten kun je ook bij opkomend water nog een tijdje uit de voeten op de schorren, slikken en platen. De steenloper hoort bij die steltlopers. Zijn naam verradt het al, die loopt dus tussen de stenen aan de oevers. En dan de snor... die kruipt weg tussen de begroeiing op de hogere schorren.

Vroeger was het strand van de stern, totdat toeristen hem daar in de weg gingen lopen. De dwergstern is gevlucht naar enkele zandplaten.

Op het strand vind je nog wel een grote familie strandlopers. Niet die met schermen, schepjes en surfplanken, maar die met veren uit Siberië. De bonte-, drieteen-, krombek- en kanoetstrandloper zijn blij dat ze een Westerscheldegebied op hun lange reis tegenkomen.

Ga eens aan de dijk zitten om vogels te kijken. Er zijn veel mensen die dat doen in weer en wind. Stel dat je geen verstand hebt van vogels... Wat is er mooier dan er zelf namen bij te bedenken. "Kijk daar aan de vloedlijn met wier, plastic en hout, is dat geen Koekeljutloper?" Maar pas wel op waar je gaat zitten en waar je loopt. Onder je voeten kruipt misschien wel een zakpijp, een gestippelde dieseltreinworm of een wapenworm. Oppassen dat je niet in een zeeraket stapt, een zeedruif eet of een dodemansduim plukt. De diertuin is overigens altijd geopend en gratis toegankelijk! Ga eens kijken en laat ons je waarnemingen weten via vogelskijken@scheldenet.nl

Zorgen over gevaarlijke stoffen blijven bestaan

De zorgen over het vervoer van gevaarlijke stoffen over de Westerschelde zijn de laatste jaren flink toegenomen. Niet dat er iets is misgegaan met het transport van ammoniak, lpg en dergelijke. Maar gebeurtenissen elders in Nederland en andere landen hebben de Zeeuwse bestuurders opnieuw wakker geschud. De vuurwerkramp in Enschede, de aanslagen in de Verenigde Staten en de ontplofing in de chemische fabriek in Toulouse hebben laten zien hoe vreselijk de gevolgen van onwaarschijnlijk geachte incidenten kunnen zijn.

De ernstigste calamiteit die Zeeland kan treffen als gevolg van de scheepvaart op de Westerschelde is op papier een ongeluk met een ammoniaktanker. Afhankelijk van de plaats waar dat gebeurt en de windrichting kunnen daarbij in theorie vele doden en gewonden vallen. Risiconormen geven verder aan dat er eigenlijk niet meer gebouwd mag worden in een deel van Vlissingen, Breskens en Hansweert. In Terneuzen ligt de gevaarzone pal voor de Scheldedijk.

RISICO'S NEMEN NIET AF

Natuurlijk, de scheepvaart op de Westerschelde is veel veiliger geworden dankzij de Scheldedarketen. Ammoniak- en lpg-tankers moeten aan strenge eisen voldoen en krijgen een speciale behandeling van de scheepvaartverkeersleiders. Toch is berekend dat de risico's niet zullen afnemen. Alleen al de verwachte toename van het scheepvaartverkeer betekent dat de gevaren die het vervoer van gevaarlijke stoffen met zich meebrengt, niet zullen afnemen.

MAATREGELEN

Bestuurders van gemeenten en

provincie maken zich daarom grote zorgen. Ze vinden dat maatregelen moeten worden getroffen om te bereiken dat de gevolgen van een eventuele ramp zich niet tot over de oevers van de Westerschelde zullen uitstrekken.

ONNODIGE TRANSPORTEN

Sommige maatregelen lijken erg voor de hand te liggen. Elke week vertrekt bij kunstmestfabrikant Hydro Agri in Sluiskil een tanker met ammoniak. Het schip slaat, wanneer het uit de sluis in Terneuzen komt, links af. Het zou veel logischer zijn als het rechtsaf richting Antwerpen zou varen, want het daar gevestigde BASF gebruikt ammoniak als grondstof. Het aantal ammoniaktransporten op de Westerschelde (nu ongeveer 130 per jaar) zou verminderen als Hydro Agri via een pijplijn aan BASF zou leveren. En daarmee de risico's. Maar zo eenvoudig zit de wereld niet in elkaar. Beide bedrijven zijn onderdeel van multinationals en die kennen zo hun eigen beleid ten aanzien van grondstoffenstromen. Pogingen om verandering te brengen in de ammoniaktransporten hebben daarom tot dusver gefaald.

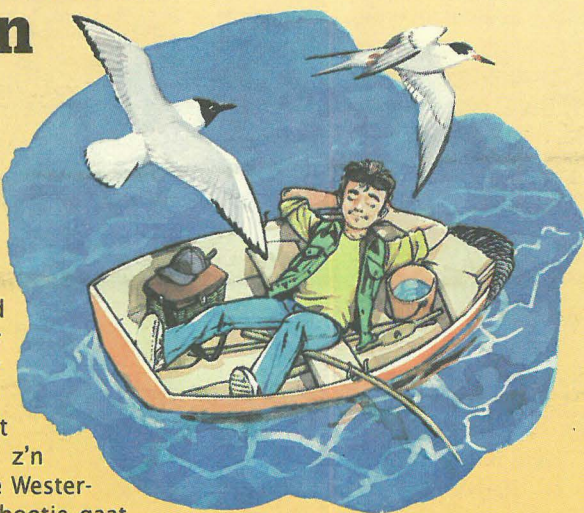
Voor lezers van 6 tot 100

Spannend Vissen

De Westerschelde heeft iets spannends. Ga je er vissen met een bootje dan moet je goed weten wanneer het hoog water is. Bram Zonnevrije (18) gaat regelmatig met z'n oom en vader de Westerschelde op. Het bootje gaat meestal bij opkomend water de Westerschelde in. "We kunnen dan een uur of vier vissen. Opkomend water, doortijd en dan afgaand water. Wel zorgen we dat we weer op tijd aan de wal zijn voordat het echt alleen maar slik is langs de oever bij Hoedekenskerke. Het spannende zit 'm ook in de enorme zeeschepen die op korte afstand langsvaren. Vissen doe je net op de randen naar diep water, dus kom je in de buurt van de vaargeul.

De Westerschelde heeft iets natuurlijks ondanks de drukke scheepvaart. Op de Oosterschelde kom je ook veel bootjes tegen, maar dat zijn bijna alleen maar plezierjachten, en die varen nog in de weg ook."

Uiteindelijk gaat het ook bij de jeugdige sportvisser om de vangst. "Je moet weten waar je welke vissen wanneer kunt vangen. Een enkele keer vissen we een heel tij. Bij eb kun je dan op de slikken wat pieren steken. Bij hoog water kruipen die pieren over de bodem en daar komen vissen op af. Je vist dan net aan de rand van een zandplaat. Soms dobberen we daar meer dan tien uur op de Westerschelde. Vervelen doe je je geen seconde. Behalve met vissen kun je genoeg beleven. De schepen, ontzettend veel vogels, en vaak de enorme stilte... alsof je in een woestijn vaart."

Het Scheldegevoel van

Leny Poppe-de Looft (51)

milieuwethouder in Vlissingen en voorzitter van het samenwerkingsverband van gemeenten en waterschappen aan de Westerschelde.

"Ik ben opgegroeid in de buurt van de Schelde en ik beschouw de rivier als een goede, vertrouwde vriend. De weerkaatsing van het licht op het water is een inspiratiebron voor me. Maar er is ook een ander gevoel, iets van vijandigheid. Ik maak me grote zorgen over de gevolgen van een ernstige calamiteit met het vervoer van gevaarlijke stoffen op de Westerschelde. De rivier mag nooit een bedreiging vormen voor de omgeving waarin we leven. Vriend en vijand moeten elkaar zien te vinden, anders zie ik, als bestuurder, grote beperkingen voor de leefbaarheid aan de oevers van de Westerschelde en de nabije omgeving."

Werk en geld dankzij Scheldehavens

De Westerschelde is een van de drukste vaarwegen ter wereld. Jaarlijks varen bijna 25.000 zeeschepen de rivier op en evenveel binnenvaartschepen doorkruisen de Scheldemonde. Van die zeeschepen gaan er 16.000 naar Antwerpen, 3000 naar Gent, 3500 naar Vlissingen en 2000 naar Terneuzen. Bij al dit verkeer komen ook nog eens de veerdiensten, werkvaar-tuigen en jachten.

De havens in de Schelderegio en de industrie die er is gevestigd, zijn van grote betekenis voor de economie van Nederland en België. Ze leveren - in fulltime banen uitgedrukt - 185.000 personen direct of indirect werk op: ruim 150.000

in Antwerpen en Gent; 30.000 in Vlissingen en Terneuzen.

MILJARDEN EURO'S

In de havens wordt totaal 16,2 miljard euro (12,6 miljard in Vlaanderen en 3,6 miljard in Nederland) verdiend. De Vlaamse en de Nederlandse overheid zijn er goed mee. De Scheldehavens leveren Vlaanderen jaarlijks 5,7 miljard euro op en Nederland 1,6 miljard euro.

TWEE MILJOEN CONTAINERS

In de havens draait het tegenwoordig voornamelijk om containers. Steeds meer goederen worden in zo'n stalen laadkist getransporteerd.

Antwerpen kreeg in 1980 350.000 containers te verwerken. Tien jaar later was dat aantal verdubbeld en inmiddels varen schepen met in totaal meer dan twee miljoen containers over de Westerschelde van en naar Antwerpen.

Schelde in poëzie en proza

Het verloren paradijs van mijn jeugd. Zo noemt de onlangs overleden dichter/schrijver Hans Warren de Kaloot in zijn natuurdagboek 'Ik ging naar de Noordnol'. Mensen spelen er een bijrol in. Warren beschrijft zijn ontmoetingen met de natuur, waarbij de Westerschelde een belangrijke plaats inneemt. Hij is lang niet de enige auteur die is geïnspireerd door de rivier. Er is een gestaag groeiende stapel boeken verschenen, die de Schelde of een deel ervan als onderwerp hebben. Het blijkt een onuitputtelijke bron te zijn. Dichters ontdekten dat ook. Wie van de Schelde houdt, bouwt zich een schuit: de diepe schuit der dromen, dichtte Bert Peleman in 1915. Emile Verhaeren, Guido Gezelle en Stijn Streuvels zongen hem na.

EEN AANTAL BOEKEN WAARIN DE SCHELDE EEN (HOOFD)ROL SPELT:

- De Schelde, Verhaal van een rivier, Mark van Strydonck en Guy de Mulder, 2000, isbn 9058260593
- Schelde, Rivier zonder grenzen, Michel Voiturier en Patrick Meire, 2000, isbn 2804604101
- Het grote blauw, Robbert Jan Swiers, 2001, isbn 9071565653
- Vogels tussen Zwin en Saeftinghe; Marc Buise ea, 1988, isbn 9072146069
- Saeftinghe, verdrongen land, Marc Buise en George Sponselee, 1996, Drukkerij Duerinck
- Aan de monding van Maas en Schelde, Anton van Haperen ea, 1999, isbn 9090132848
- Suske en Wiske, Het verdrongen land, nr 263, isbn 9002203691
- Fietsen langs de Schelde, Paul Maes, 1998, isbn 9020933396
- Zee & land, gedichten over Zeeland; 1999, isbn 9074576192
- Scheldegotiek, een zoektocht door Zeeland, G. Spijkerboer, 2001, isbn 9028826882
- Scheepsbergers in actie op de Westerschelde; E. de Vriend, 1998, isbn 9072138902
- De Antwerpse knots en de Vlaamse garnalenvisserij op de Schelde in Vlaanderen en Zeeland; J. van Beylen, 1999, isbn 9051941765
- Sleepvaart en berging om de Zuid, Cor Heijkoop, 1996, isbn 90747615X, den Boer Drukkers Middelburg

Een wisselend patroon van land en water

Eeuwenlang is de Schelde in de delta die ze samen met de Rijn en de Maas vormt, op zoek geweest naar haar uitmonding in zee. Een handje geholpen – of misschien beter gedwongen – door de mens is de rivier voorbij Antwerpen uiteindelijk terecht gekomen in wat nu de Westerschelde heet.

In de 15de eeuw liep de Schelde nog als een betrekkelijk smalle rivier langs Bergen op Zoom en boog daar naar het westen af om tussen Schouwen en Walcheren in de Noordzee uit te monden. Een traject dat nu de Oosterschelde heet.

AFDAMMEN EN INDIJKEN

Mens en natuur zorgden voor een voortdurend veranderend patroon van land en water in de Zeeuwse

delta. Kreken werden afgedamd, opgeslibde schorren ingedijkt en overstromingen, vooral in de 15de en 16de eeuw maakten een deel van dit werk weer ongedaan. Daarna bleef de mens aan de winnende hand.

BLOKKADE VAN DE SCHELDE

In 1585 sloten de Noordelijke Nederlanden de toegang tot de Schelde af. Deze blokkade duurde ruim twee eeuwen. In het historische besef van de Belgen wordt dit nog steeds als bijzonder grievend ervaren. Iedere jonge Vlaming leert de jaartallen op school tijdens de geschiedenisles: 1585-1795, de Sluiting van de Schelde. Antwerpen viel daardoor in de 17de en de 18de eeuw terug tot een vrij onbelangrijke binnenhaven.

Vanaf de 17de eeuw ontwikkelde de Honte zich steeds verder. Deze mogelijkheid om de zee te bereiken werd geleidelijk steeds belangrijker voor de Schelde. Het Kreekrak, het

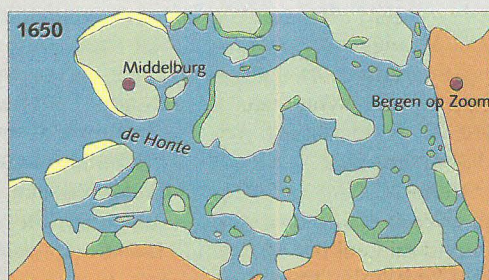
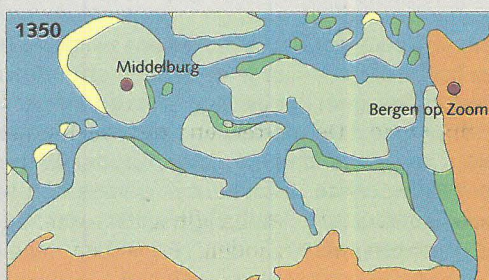
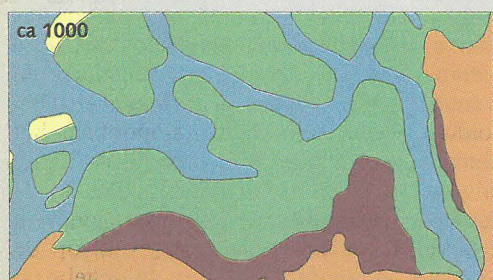
gat tussen Zuid-Beveland en de Brabantse Wal vertoonde de neiging te verzanden.

SCHELDE IN KEURSLIJF

De Westerschelde kreeg min of

meer haar huidige vorm na de afdamming van het Kreekrak in 1867 en de aanleg van de Sloedam in 1871 voor een spoorweg. Daarmee werden ook de Ooster- en de Westerschelde van elkaar geschei-

den. Grote inpolderingen, zoals in de Braakman en het Zuid-Sloe, dwongen de rivier tot halverwege de vorige eeuw in een steeds strakter keurslijf.

■ Duinen ■ Polders ■ Schorren ■ Hoge zandgronden ■ Hoogveen

Schelde op het internet

Op het internet is veel informatie te vinden over uiteenlopende facetten van de Schelde. Een greep:

www.getij.nl
alles over het getij

www.scheldeschorren.be
Vlaamse site over de brakwater-schorren aan de Schelde

www.scheldeguids.org
Site met informatie over excursies in het Scheldegebied

www.westerscheldetunnel.nl
NV Westerscheldetunnel

www.icbs-cipe.com
Internationale Commissie voor de Bescherming van de Schelde

www.sss.be/ship_info.htm
informatie over schepen die in de Scheldelhavens liggen, ernaar onderweg zijn of juist zijn vertrokken

www.zeeland-seaports.com
het Zeeuwse havenschap

www.scheepswrakken.nl
het projectbureau Wrakopruiming van Rijkswaterstaat Zeeland

www.zeeweringen.nl
over de versterking van de dijk-glooiingen door Rijkswaterstaat en de waterschappen

www.birdingzeeland.nl
over vogeltellingen aan de monding van de Westerschelde

www.lampsinshuis.nl
het nieuwe maritieme museum in Vlissingen

Op de pagina's van het Schelde InformatieCentrum (www.scheldenet.nl) staat een uitgebreid overzicht.

Nederland en Vlaanderen eens over streefbeeld

Behoud van het huidige natuurlijke karakter van de Westerschelde en de Zeeschelde, veiligheid tegen overstromen en een zo goed mogelijke bereikbaarheid van de Scheldelhavens. Dit is het streefbeeld voor 2030 waarin Nederland en Vlaanderen elkaar hebben gevonden voor de toekomst van het Schelde-estuarium. De komende jaren gaan beide landen onderzoeken welke maatregelen hierin passen.

Het streefbeeld is een onderdeel van de langetermijnvisie voor de Schelde die begin vorig jaar is gepresenteerd. De visie, een werkstuk van Nederlandse en Vlaamse ambtenaren, is gemaakt op initiatief van de Nederlandse overheid. Die wilde nu eens grondig onderzocht zien of een verdere verdieping van de Westerschelde wel samengaat met de veiligheid en natuur in het Scheldegebied.

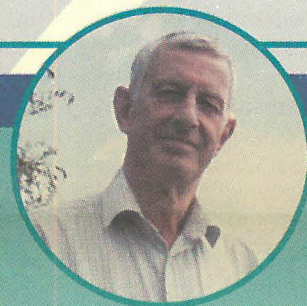
SCENARIO'S

Definitief uitsluitsel daarover verschaft de langetermijnvisie niet. Daarvoor moet nog verder worden gestudeerd. Het is in elk geval winst dat Nederland en Vlaanderen beide het streefbeeld onderschrijven. Naar de in algemene bewoordingen omschreven situatie die in 2030 moet zijn bereikt, leiden verscheidene wegen. Voor de periode tot 2010 zijn voor de vaarweg naar Antwerpen vier scenario's opgesteld. Ze lopen uiteen van niet verder verdiepen, een geringe verdieping tot 12,20 meter, in stappen naar een diepte tussen 13 en 14

meter tot – het laatste scenario – in één keer de geul bevaarbaar maken voor schepen met een diepgang van 14 meter.

VERDER ONDERZOEK

De Vlaamse regering heeft Nederland vrij snel haar standpunt over de LTV medegedeeld. Zij vraagt daarbij om een verdieping van de vaarroute van de Westerschelde met 1,20 meter. Wel wil de Vlaamse regering dit verzoek laten afhangen van de te voeren milieueffectrapportage en de analyse van maatschappelijke kosten en baten van zo'n verdieping. Zeeland en Den Haag hebben op dit verzoek geantwoord dat zij nog geen standpunt over verdere verdieping innemen. Eerst wordt nog onderzocht welke ingrepen nog verantwoord mogelijk zijn. Pas nadat de milieueffectrapportage en de kosten-baten-analyse zijn uitgevoerd, kan een beslissing over maatregelen op het gebied van veiligheid, toegankelijkheid (waaronder een eventuele verdieping) en natuurlijkheid genomen worden.

Het Scheldegevoel van

Kees Kostense (64)

voorzitter Stichting Het Zeeuwse Landschap

"Als ik aan de Westerschelde denk, dan bekruipt me een tegenstrijdig gevoel. Dan denk ik aan de ene kant: wat zou het een prachtig estuarium kunnen zijn met een rijkdom aan natuur en aan de andere kant constateer ik: wat is het in feite een vervuild riool van Brussel. Ik put wel hoop uit het feit dat de landen langs de Schelde hun best doen de vervuiling terug te dringen. Over 25 jaar kan de Westerschelde een prachtig gebied zijn. Ik kom er heel veel, vooral in Saftinge. Het Zeeuwse Landschap heeft ook iets met de Westerschelde, we beheren alle natuurgebieden tussen Zwin en Saftinge."

Voor lezers van 6 tot 100

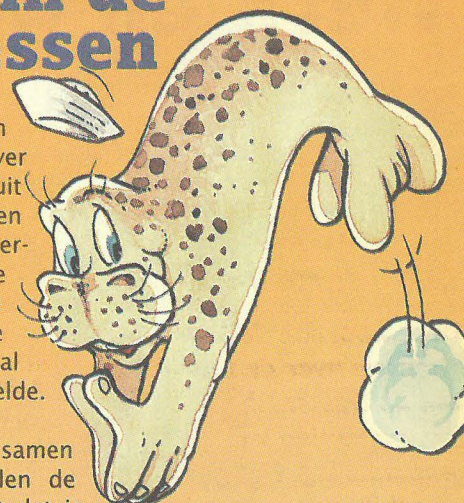
Een duik in de Scheldelessen

Een vikingwaard dat kan spreken, een lugubere zwerver in Saftinge die zegt dat hij uit de middeleeuwen stamt en een Scheldeboek waarin je kan verdwijnen. Ze komen voor in de Schelde-avonturen, een serie verhalen waarin kinderen de hoofdrol spelen en die allemaal te maken hebben met de Schelde.

Deze avonturen vormen samen met een heleboel werkbladen de Scheldelessen. Een lespakket dat je van internet kunt downloaden. Het is geschikt voor aardrijkskunde- en geschiedenislessen voor kinderen tussen de tien en vijftien jaar. De avonturen vormen het uitgangspunt voor een ontdekkingstocht langs de Schelde. Die is voor kinderen in Zeeland en Vlaanderen dicht bij huis, dus een uitstapje om de werkelijkheid te zien is zo gemaakt. Daarvoor biedt deze site leuke tips.

Behalve het onderzoek naar de eigen omgeving kunnen de scholen die meedoen ook nog eens met elkaar e-mailen. Lekker chatten over de Schelde dus, bijvoorbeeld met een school langs de Vlaamse Zeeschelde.

Het Scheldelespakket is te vinden op www.schelde-estuarium.net

De vis en de buis

door Wim Hofman

Op een dag liep ik langs het strand van Vlissingen. Denk nu niet dat dit een verhaal wordt. Ik loop daar wel meer, er is daar veel te zien, want er spoelt veel aan. Deze keer een dode vis. Hij lag in het mulle zand, stinkend zoals een

dode vis hoort te stinken, langs de vloedlijn, tussen wier, stokjes, rommel, stukjes vrolijk gekleurd plastic. Hij was bijna zo lang als mijn been, grote bek met daarin een stuk van een buis dat als een tuitje een klein eindje uitstak. Eigenaardig was dat. Alsof hij op een fluitje blies, maar geen verstand had van muziek. Het gaf ook geen geluid.

Hij was die ochtend nog op weg gegaan, zijn humeur was goed geweest, het water van de Westerschelde groen en troebel. Zwom als het ware met de handen op de rug, rustigjes. Hij schaatste over de bodem, sloeg met zijn staart wolkjes zand omhoog, zag schelpen en stenen van indertijd weggezakte vissersdorpen. Kwam bij een wrak van een oud vrachtschip dat daar al jaren lag, al sinds de jaren veertig, een donker gedrocht vol scheuren en gaten, je kunt er als vis gemakkelijk in en uit. Een afspraak had hij niet, het was zondag, hij neusde wat rond in de kombuis en verder nog tot bij een oude ketel en de krukas. Toen schrok hij. Hij zag een vis. En nog een. Hij kende ze wel. Laten we ze voor het gemak Mies en Nelis noemen. Nelis zei: daar heb je hem ook! Mies vond het wel leuk en spannend en zei: wie van jullie het snelste zwemt mag met mij. Dat had zij geen tweemaal hoeven zeggen. Daar waren de vissen al weg in de groenige duisternis van het wrak. De twee vissen gebruikten hun hersens niet. Het was pure seks dat hen dreef, niet te verwarren met liefde.

Onze vis stoof weg. Zwom met open ogen en open bek op een roestige buis, die dadelijk afbrak en diep door mond en keel het lijf instak. Wat de vis ook deed, hij raakte de pijp niet kwijt, die zat te diep en was te zwaar. Slikken hielp niet en braken evenmin. Zijn pijn en woede waren groot, denk je eens in. Hij vocht wild, sloeg met zijn staart en brulde als een watervarken, luchtballen borrelden op. Uit elke bel kwam een vissendoodskreet.

Zo is de vis aan zijn eind gekomen. Zo is de buis in zijn bek en zijn buik gekomen. Het is een theorie.

Genieten van het uitzicht

De Westerschelde moet je zien, proeven, voelen, ruiken. De blinkende platen bij laagwater. Het onstuimige water bij vloed. De slikken waarin het krioelt van bodemdieren. De begroeide schorren, met kronkelige kreken. Boven dat alles de lucht. Soms grauw en dreigend, soms blauw en stralend. Jagende wolken spelen er hun eigen spel, net als de vogels in volle vluchten. Bijna altijd is er wind, nu eens fluisterend, dan weer loeiend. De einder en de overkant lijken ver weg.

Elke keer biedt de Westerschelde nieuwe gezichten. Staand op de dijk aan de ene kant het land. Daar strekken de weelderige polders zich uit, met boerderijen, velden en torens. Aan de andere kant het water, flitsend tussen goudgrijze zanden. Bijna een niemandsland, waar schepen voorbij glijden. Genieten van het schorrepaars, krukels rapen en altijd weer een kennismaking met de vogels. De Westerschelde oogt overal anders en toch ook weer hetzelfde. Er zijn langs de stroom heel wat

plekken waar het uitzicht tot stilte maant. Zoals bij Emmadorp en Paal, bij Hoedekenskerke en Ellewoutsdijk. Op de Kaloot of aan het Nauw van Bath. Maar ook bij de vuurtoren van Westkapelle en de Arsenaaltoren in Vlissingen. En, voor nog maar korte tijd, op de veerbotsen die met de regelmaat van het getij varen tussen overkanten.

Verdiepen en ontpolderen maken veel emoties los

Twee woorden duiken in de discussie over de toekomst van de Westerschelde steeds op: verdieping en ontpoldering. Het gaat om verschillende zaken, die wel raakvlakken hebben. Beide onderwerpen hebben gemeen dat ze bij de mensen heel wat emoties kunnen losmaken. Die vinden hun wortels in het verleden en het is niet eenvoudig dat ineens te vergeten.

Bij verdieping gaat het om verruiming van de vaargeul in de rivier. Twee verdieplingsrondes zijn uitgevoerd. Vlaanderen streeft naar een verdere verdieping van de vaarweg. Welke diepte haalbaar is, hangt af van de effecten op de bodem (geulen), de veiligheid en de natuur. Verlies aan natuur moet met gelijkwaardige natuur worden gecompenseerd. Er wordt nu onderzoek naar uitgevoerd.

ONTPOLDERING

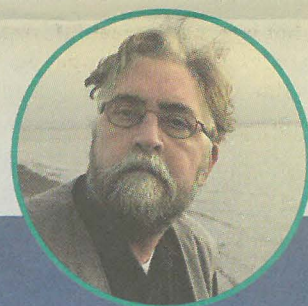
Als het om natuurcompensatie gaat, duikt ontpoldering op. Het maken van nieuwe buitendijkse natuur in de Westerschelde is erg moeilijk. De mogelijkheden zijn beperkt. Rijkswaterstaat lanceerde

in 1996 het idee van ontpoldering: op een gecontroleerde manier het water in bepaalde polders toelaten. Zonder dat daarbij de veiligheid in het gedrang komt. Dat hebben ze geweten: er ontstak een storm van protest. Land op zee veroverd teruggeven - daar piekert een rechtgeaarde Zeeuw niet over. Toch is het één van de weinige mogelijkheden om meer buitendijkse natuur te creëren. Ontpolderen helpt ook mee de gevolgen van zeespiegelrijzing en klimaatverandering op te vangen. Intussen zijn de panelen aan het schuiven. "De mensen zijn bereid anders te denken en te handelen als het nodig is", zegt Henk Saeijs, oud-topman van Rijkswaterstaat. "We moeten

water ruimte geven, anders neemt het water die zelf", vindt gedeputeerde Lous Coppoolse.

DOORBRAAK

Recent opinie-onderzoek van de PZC geeft aan dat ontpoldering ten behoeve van natuurontwikkeling nu evenveel voor- als tegenstanders kent. De natuur zelf wacht niet af. Die zorgde spontaan voor ontpoldering. Bij een hevige storm brak in 1990 de zomerkade van de Selenapolder (tussen de zeedijk en de gasdam in Saeftinge) door. Het landbouwgebied werd aan de zee gelaten en het heeft zich in 10 jaar ontwikkeld tot een prachtig natuurgebied.

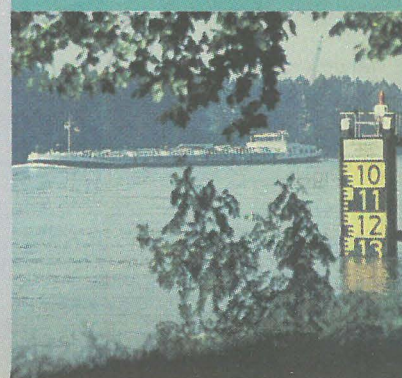

Het Scheldegevoel van Engel Reinhoudt (55)

Zeeuws liedjeszanger

"Ik hou van het landschap, vooral op de dijk, dan kun je twee kanten zien. Ik heb dat ook eens in 'n liedje verwerkt. An d'èene kant de slikken en de zêe, an d'aore kant de paeren mi 'n durpje of twêe. In Nederland is het een beetje een kale bedoening, zodra je in Vlaanderen komt, neemt de stoffering toe. Ik heb ooit van Borssele naar de bron willen wandelen, maar ben niet verder gekomen dan de Gentse feesten.

Vooraf het stuk tussen Antwerpen en Gent heeft mijn hart gestolen. Ik hield voor ouderen een Scheldecursus, met varen op de Bovenschelde. Daar zijn veel mensen door geraakt."

Westerscheldetunnel en containerterminal

Aan en onder de Westerschelde zijn twee grote projecten gaande. Onder de rivier graven de boormachines zich een weg van Zeeuws-Vlaanderen naar Zuid-Beveland. Het havenschap Zeeland Seaports is bezig met de voorbereidingen voor de aanleg van een grote containerterminal in Vlissingen-Oost.

De bouw van de Westerscheldetunnel betekent de vervulling van een wens die voor het eerst zeventig jaar geleden werd geuit. Een vaste verbinding tussen Midden-Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen biedt voordelen: de afhankelijkheid van de veerdiensten verdwijnt, de tocht naar de overkant van de Westerschelde neemt minder tijd in beslag, de bereikbaarheid van Zeeuws-Vlaanderen verbetert en de mogelijkheden voor het bedrijfsleven nemen toe met alle positieve gevolgen van dien voor de Zeeuwse

economie. West-Zeeuws-Vlaanderen komt wel meer geïsoleerd te liggen.

IN NOG GEEN TIEN MINUTEN NAAR DE OVERKANT

In de loop der jaren passeerden vele mogelijkheden de revue. Uiteindelijk kon in 1998 een begin worden gemaakt met de bouw van een geboorde tunnel tussen Ellewoutsdijk en Terneuzen. Twee 6,6 kilometer lange buizen met een inwendige doorsnede van 10 meter maken het mogelijk dat een tocht naar de andere kant van de Westerschelde vanaf eind 2003 nog maar tien minuten kost. Met de huidige veerdiensten moet er veertig minuten voor worden uitgetrokken.

CONTAINERTERMINAL

De plannen voor de Westerschelde Containerterminal (WCT) in Vlissingen-Oost zijn van recenter datum. Zeeland Seaports wil een 2,6 kilometer lange kade aanleggen, waaraan zes containerschepen kunnen afmeren. Het Antwerpse havenbedrijf Hessenatie wil gaan

zorgen voor de behandeling van de 1,5 miljoen containers die er uiteindelijk worden verwacht. De WCT moet een knooppunt worden van verschillende transportmogelijkheden: zeevaart, kustvaart, binnenvaart, goederentrein en vrachtwagen. Het streven is dat het eerste containerschip in 2005 afmeert.

Test uw eigen Scheldegevoel...

... en win een rondvlucht!

Op en om de Westerschelde is er altijd van alles te zien. We registreren het en staan er meestal niet verder bij stil. Vier foto's om uw Scheldegevoel te testen. Zoek uit wat de juiste antwoorden zijn, noteer uw naam, adres, woonplaats en telefoonnummer met de vier antwoorden op een briefkaart en stuur de oplossing naar:
Schelde InformatieCentrum,
Postbus 8039, 4330 EA Middelburg.
E-mailen kan ook: info@scheldenet.nl

Onder de inzenders van goede oplossingen worden tien prijzen verloot:

1e prijs: een rondvlucht boven de Westerschelde

2e prijs: een boottocht op de Westerschelde

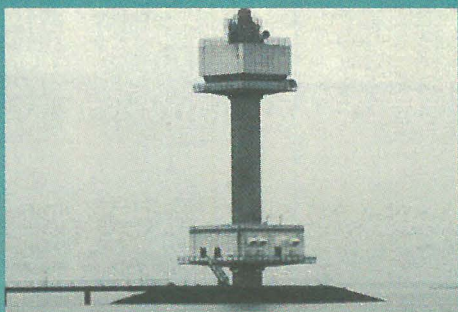
3e prijs: een excursie naar het verdronken land van Saeftinge

4e t/m 10e prijs: Scheldeboek

Uw inzending moet uiterlijk 15 februari 2002 binnen zijn.

1. Is dit

- ☐ Vlissingen
- ☐ Hansweert
- ☐ Saeftinge

2. Is dit

- ☐ een scholekster
- ☐ een kluut
- ☐ een rosse grutto

3. Is dit

- ☐ Ellewoutsdijk
- ☐ Waarde
- ☐ Knuitershoek

4. Is dit

- ☐ zeeaster
- ☐ zeebies
- ☐ zoutmelde

Voor lezers van 6 tot 16

Scheldeverhaal

STORM

De wind joeg loeiend om het schip. Wild dobberde het op de kolkende zee. De golven leken op bergen die het schip wilden verpletteren... Toen gebeurde het...

Ja, wat gebeurde er...

Je kunt met deze eerste regels van de schrijver van kinder- en jeugdboeken Wim Hofman een spannend, mooi, grappig of noem-maar-op verhaal schrijven. Dat verhaal speelt zich af op de Westerschelde en kan overal over gaan. Laat je fantasie werken en zet alvast deze eerste regels op het scherm of op papier. Maak gewoon je eigen Schelde-avontuur en een tekening of foto kan er ook nog bij. Ben je tevreden over het resultaat mail het dan naar: scheldeverhaal@scheldenet.nl of stuur het naar Schelde InformatieCentrum, Postbus 8039, 4330 EA Middelburg. Vergeet niet je naam, adres en leeftijd te vermelden! De drie mooiste verhalen worden beloond met een vaartocht over de Westerschelde of een rondvlucht boven de Westerschelde. Verder zijn er verschillende boeken te winnen. Je verhaal moet voor 15 februari 2002 binnen zijn, dus snel aan de slag!

Op de website www.scheldenet.nl zijn de verhalen vanaf 1 maart te lezen. En nu eerst een avontuur schrijven... Succes!

Schelde InformatieCentrum vraagbaak voor iedereen

Om inzicht te krijgen in verschillende belangen die een rol spelen in, op en aan de Westerschelde, is informatie nodig. Die verschaft het Schelde InformatieCentrum, de uitgever van deze krant.

Het centrum is een vraagbaak voor belanghebbenden en belangstellenden, voor bestuurders en burgers, voor leerlingen en liefhebbers; voor iedereen die meer wil weten over de ontwikkelingen in en rond de Schelde.

Het Schelde InformatieCentrum wil de kennis over de Schelde en haar functies voor mens en natuur uitdragen en de bevolking meer betrekken bij het wel en wee van de Westerschelde.

ALLES OVER DE SCHELDE

Het in Middelburg gevestigde centrum bezit in woord en beeld een schat aan informatiemateriaal over

de Schelde. Via de internetsite blijven belangstellenden op de hoogte van actualiteiten in het Scheldegebied. Ook is er informatie te vinden over de natuur, de geschiedenis en over uitstapjes op en langs de Schelde.

SCHELDE NIEUWSBRIEF

Het centrum verzorgt verder informatie op maat aan groepen die geïnteresseerd zijn in bepaalde aspecten van de Schelde. Met lespakketten voor verschillende leeftijden worden scholen op weg geholpen. Samen met Vlaanderen geeft het informatiecentrum de Schelde Nieuwsbrief uit, een gratis kwartaalblad.

SCHELDE INFORMATIECENTRUM

Postbus 8039
4330 EA Middelburg
telefoon +31 (0)118 67 22 93
fax +31 (0)118 65 10 46
e-mail info@scheldenet.nl
internet www.scheldenet.nl

Het Scheldegevoel van

Keetie van Oosten-Hage (52)

oud-wielerkampioene en nu docent textiele werkvormen

"Ik voel me wat meer verbonden met de Oosterschelde. Ik ben geboren op Tholen en vroeger gingen we er altijd zwemmen. In de Westerschelde doe je dat niet, want die is een stuk vuiler. Ik ga nog vaak een rondje fietsen en kom dan ook langs Ellewoutsdijk. Daar kun je heel goed een stukje mooie Westerschelde zien. En als ik met de pont overga, dan kijk ik altijd hoever je kunt kijken en hoe de overkant nabij komt. Het moet het liefst een beetje waaien, met een beetje golfjes. Dat is mooier om te zien. Ik geniet vooral van de combinatie van het weidse water met in de verte de dorpen."

Colofon

De Westerscheldekrant is een uitgave van het Schelde InformatieCentrum. De Westerscheldekrant is een speciale editie (nr. 29bis) van de Schelde Nieuwsbrief en wordt huis-aan-huis in heel Zeeland verspreid.

Oplage: 185.000 exemplaren

Extra exemplaren kunnen worden aangevraagd bij het Schelde InformatieCentrum
Postbus 8039
4330 EA Middelburg
Telefoon: 0118-672293
Fax: 0118-651046
E-mail: info@scheldenet.nl
Website: www.scheldenet.nl

Teksten jeugditems:
René de Dreu en Wim Hofman
Illustraties: Danker Jan Oorel
Fotografie: Dirk-Jan Gjeltema, Jan van de Kam, Wim Kooijman, Peter Nicolai, Edward Neve, P. Sterrenburg, Ruben Oorel, Gemeente Terneuzen/ Henk Hommers, Hessenatie N.V., RIKZ/Jan van den Broeke, RIKZ/Ed Stikvoort, RIKZ/Peter Meininger, Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ).
Vormgeving/productie: Nilsson/Partners